

О.М. БРАДУЛ, д-р економ. наук, проф. ДВНЗ «Криворізький національний університет»
М.М. БЕНЬКО, д-р економ. наук, проф., КНТЕУ, м. Київ

ЗАПИТИ НА ЗДІЙСНЕННЯ ФІНАНСОВОГО АУДИТУ У СЕРЕДОВИЩІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми та її зв'язок із найважливішими науковими та практичними завданнями. Розвиток інформаційних технологій (ІТ), їх можливості і доступність, об'єктивно зумовили широке застосування ІТ в усіх сферах суспільного та економічного життя. Не став остороною і аудит, в т.ч. фінансовий і державний фінансовий аудит зокрема.

Фінансовий аудит як система, у своїй процедурно-процесуальній будові, не є таким стандартизованим як бухгалтерський облік, а отже виникають сумніви і відповідно дискусії щодо важливості застосування ІТ у фінансовому аудиті. Теоретичним і методологічним положенням застосування ІТ у фінансовому аудиті у наукових колах приділяється мало уваги.

Оскільки ефективне функціонування систем не можливе без наукового обґрунтування то завданням науки в даному контексті є розробка теоретичних і методологічних положень здійснення фінансового аудиту в середовищі ІТ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань розвитку аудиту в цілому, фінансового аудиту і державного фінансового аудиту, застосуванню ІТ в аудиті присвятили свої праці такі видатні вітчизняних науковці: Є.В. Мних, М.О. Никонович, Н.С. Барабаш [2]; О.А. Петрик, І.Ю. Чумакова, Н.В. Шульга [3]; Ю.М. Крок, О.М. Шинкаренко [4]; І.Д. Голяш [6]; В.С. Рудницький, М.Т. Білуха [7]; С.В. Івахненко [5] та ін. Разом з цим проблеми провадження фінансового аудиту у середовищі ІТ не достатньо досліджені.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). У даній статті автор, на основі проведеного дослідження сутності фінансового аудиту, його цілей і завдань, факторів які впливають на застосування ІТ у фінансовому аудиті, сутності ІТ, визначає зміст ІТ фінансового аудиту, складові мети застосування ІТ у фінансовому аудиті, які обґрунтовують запити на здійснення фінансового аудиту у середовищі ІТ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для того щоб з'ясувати запити на здійснення фінансового аудиту у середовищі ІТ вважаємо доречним з'ясувати сутність поняття «запит», «фінансовий аудит», «інформаційні технології фінансового аудиту».

Згідно Великого тлумачного словника сучасної української мови, запит - це потреба в чому-небудь, що вимагає задоволення, тема для відповіді під час перевірки [1]. З кібернетичної точки зору, запит - це формулювання своєї інформаційної необхідності користувачем деякої бази даних [8].

Термін «фінансовий аудит», у даний час, має усталене трактування. В загальних рисах — це незалежна перевірка фінансових звітів та інформації, що відноситься до них, незалежно від прибутковості підприємства, його розміру та форми організації.

В основу роботи аудитора у фінансовому аудиті покладено фінансову звітність. При її аналізі слід брати до уваги вплив різних факторів. Крім того, звітність має суттєві обмеження в плані побудови. Статті звітності інколи відображають суми, які самі по собі ні про що не свідчать - потрібно їх розшифровувати, а групування статей не завжди відповідає логіці аналізу. До того бажано мати додаткову інформацію по підприємствах, яку не завжди можна виділити з бухгалтерського обліку. Характер і обсяг цієї інформації часто визначається галуззю оскільки у кожній галузі є свої особливості.

Перелік питань, що розглядаються у фінансовому аудиті, може змінюватись в залежності від багатьох факторів, в тому числі від інтересів користувача інформації. Фінансовий аудит загалом - складне взаємопов'язане дослідження. При фінансовому аудиті використовують вартісні оцінки показників. Фінансовий аудит дозволяє визначити можливості підприємства в близькій та віддаленій перспективі. Це дозволяє зробити висновок, що предметом фінансового аудиту є рушійна сила господарювання - гроші і вартісні характеристики діяльності.

Запити на здійснення фінансового аудиту у середовищі ІТ пов'язані з певними чинниками:

добором, групуванням та вивченням даних про фінансові ресурси підприємства та їх використання;

дослідженням питань формування і використання окремих видів фінансових ресурсів; оцінкою платоспроможності і фінансової стійкості підприємства, швидкості обігу коштів; дослідженням залучення і використання довгострокових та короткострокових кредитів; з'ясуванням стану розрахунків;

визначенням суми вивільнених чи додатково залучених коштів по окремих типах і видах.

Звернімо увагу на думки деяких учених, що становлять інтерес у контексті даного дослідження. Мних Є.В., Петрик О.А., Чумакова І.Ю., Шульга Н.В. характеризуючи сутність державного фінансового аудиту зазначають, що за своєю сутністю він є новою перспективною формою державного фінансового контролю яка полягає у задоволенні потреб суспільства (держави) стосовно перевірки та аналізу діяльності, фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю державного сектору економіки, а також інших суб'єктів господарювання, що отримують (отримували) кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують (використовували) державне чи комунальне майно [2, с. 25]. Відмінними рисами державного фінансового аудиту є системність і всеосяжність з точки зору охоплення усіх функцій державного фінансового контролю та виходу на конкретні пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності підконтрольних об'єктів і моніторингу виконання пропозицій і рекомендацій. Поряд з функцією управління він стає продуктивною силою [3, с. 271]. Таким чином запити на здійснення державного фінансового аудиту в середовищі ІТ визначаються сутністю самого державного фінансового аудиту, його завданнями.

Отже, запити на здійснення фінансового аудиту, в т.ч. державного, у середовищі ІТ обумовлені багатьма факторами. Виокремлення цих факторів були предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців.

Так, М.О. Никонович зазначає, що застосування ІТ необхідне за умов існування будь-якої системи, що передбачає використання комп'ютера [2, с. 119];

Ю.М. Крок, О.М. Шинкаренко виокремлюють такі фактори як оперативність і більша точність виконання аудиторських процедур, підвищення рівня організаційного та методичного забезпечення перевірки, удосконалення інтелектуалізації фінансового аудиту [4, с. 161];

І.Д. Голяш відзначає наукове обґрунтування висновків фінансового аудиту, проникнення ІТ у діяльність суб'єктів господарювання [6, с. 221];

В.С. Рудницький відмічає бурхливий розвиток самих ІТ [7, с. 93];

М.Т. Білуха до факторів застосування ІТ у фінансовому аудиті відносить підвищення наукової достовірності фінансового аудиту та його ефективність у раціональному господарюванні [7, с. 99];

С.В. Івахненко констатує такий фактор як розташування органу державного фінансового аудиту поза межами суб'єкта господарювання, а це призводить до часових, просторових, бюджетних і правових обмежень. Отже застосування ІТ дозволить у певній мірі уникнути цих обмежень [5].

Еволюція розвитку ІТ, технічних засобів і завдань, що розв'язуються на їх основі, має тривалу історію. Зазначимо, що термін «інформаційна технологія» в економічній літературі не має усталеного тлумачення. Окремі науковці тлумачать ІТ як елемент управління, інші як елемент інформатизації діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Відмінності у визначенні терміна «інформаційна технологія»

Визначення	Авторство
Система методів і способів пошуку, збору, накопичення, зберігання і обробки інформації на основі застосування обчислювальної техніки	Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко
Комплекс взаємопов'язаних наукових, технологічних, інженерних дисциплін, що вивчають методи ефективної організації праці людей зайнятих обробкою та зберіганням інформації	В.Л. Плєскач, Ю.В. Рогушина, Н.П. Кустова
Поєднання процедур, що реалізують функції збирання, накопичення, зберігання, оброблення і передавання даних	В.С. Пономаренко, О.І. Пушкар
Сукупність технологічних елементів для збору, зберігання, обробки і передачі актуальної інформації з метою забезпечення ефективного функціонування інформаційних систем	С.В. Мельниченко

У фінансовому аудиті на кожній ділянці контрольної роботи предметна технологія передбачає одержання підсумкової інформації стадії підготовки, проведення аудиту та стадії реалізації результатів аудиту (рис. 1).

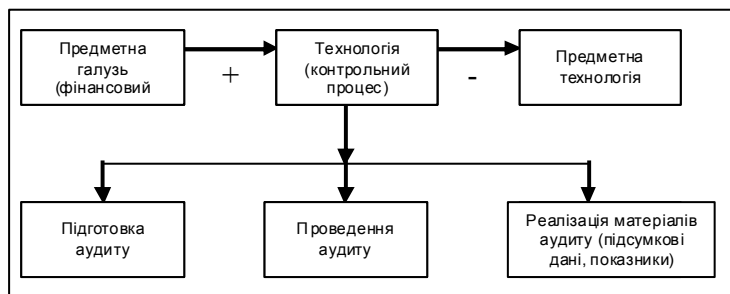

Рис. 1. Складові формування предметної технології у фінансовому аудиті

Предметна та інформаційна технології справляють взаємний вплив одна на одну. Наприклад, використання комп'ютера у фінансовому аудиті викликало зміни в предметній технології, виключивши з обробки значну кількість

відомостей, які були потрібні за традиційної системи фінансового контролю, а також надало принципово нових оперативних можливостей. Предметні технології також впливають на ІТ (наповнюють їх специфічним змістом, скеровують їх на відповідні функції).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідань у даному напрямку. На наше переконання, найбільш слушним для фінансового аудиту є таке визначення терміна «інформаційна технологія»: це - система методів, способів і процедур збору, нагромадження, реєстрації, передавання, обробки, зберігання, пошуку, модифікації, аналізу, захисту, видачі необхідної інформації в комп'ютеризованій системі усім заінтересованим підрозділам і особам на основі використання технічних та програмних засобів, що забезпечує автоматизоване виконання функцій контролюючого працівника (органу).

З даного визначення випливає, що ІТ забезпечують автоматизацію методу фінансового аудиту та інших функцій управління в ІС фінансового аудиту.

У контексті даного дослідження вважаємо за необхідне скласти мети застосування ІТ у фінансовому аудиті подати у такому вигляді:

використання сучасних ІТ спрямовано на зниження трудомісткості процесів використання інформаційних ресурсів;

підвищення надійності та оперативності інформаційних ресурсів;

ефективна організація діяльності людей;

вирішення управлінських завдань економічного об'єкта;

підвищення ефективності фінансового аудиту підвідомчих установ і закладів;

вирішення управлінських завдань суб'єктів державного фінансового аудиту;

підвищення ефективності окремих процесів чи комплексу процесів фінансового аудиту.

Подальші дослідження у даному напрямку полягатимуть у дослідженні можливостей застосування ІТ у фінансовому аудиті, їх впливу на методику та процедурно-процесуальну будову фінансового аудиту.

Список літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і головн. ред. **В.Т. Бусел**]. - К.; Ірпін: Перун, 2002. - 1440 с.
2. Державний фінансовий аудит: методологія і організація: монографія / [С.В. Мних, М.О. Никонович, Н.С. Барабаш та ін.]; за ред. С.В. Мниха. - К.: Київський національний торговельно-економічний ун-т, 2009. - 319 с.
3. Державний фінансовий контроль: підручник / **Чумакова І.Ю., Шульга Н.В.**; за заг. Ред. **О.А. Петрик**. - К.: КНЕУ, 2013. - 412 с.
4. Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки [Текст] : Вип. 25: У трьох частинах / М-во освіти і науки, Черкаський держ. технол. Ун-т. - Черкаси: ЧДТУ, 2010. - Частина I. - 340 с.
5. **Івахненко С. В.** Інформаційні технології аудиту та внутрішньо-господарського контролю в контексті світової інтеграції: монографія / **С. В. Івахненко**. - Житомир: Рута, 2010. - 432 с.
6. Інформаційні системи і технології в економіці: Міжнародна науково-практична конференція (Київ, 3-4 березня 2011 р.): Тези доповідей / Відповідальний. ред. **О.А. Харченко**. - К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2011. - 320 с.
7. Облік як інформаційна система для економічної безпеки підприємств в конкурентному середовищі / Матеріали науково-практичної конференції, 25-26 листопада 2010 р. / Тернопільський національний економічний університет / **Михайло Семенович Пушкар** (Заг. ред) - Тернопіль, ТНЕУ, 2010. - 360 с.
8. <http://ru.wikipedia.org/wiki/%C7%E0%EF%F0%EE%F1>.

Рукопис подано до редакції 21.03.13